

Beynəlxalq təcrübə

Universitetlər iqlim böhranını necə həll edə bilər?



Ötən ilin sonlarında ölkəmizdə böyük uğurla keçirilmiş BMT-nin İqlim Dəyişiklikləri üzrə Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) nəticələri dünyanın nüfuzlu ali təhsil müəssisələri tərəfindən aparılan tədqiqatlarda aparıcı istiqamətə çevrilməkdədir.

Dünyanın nüfuzlu beyin mərkəzlərindən olan Ümumdünya İqtisadi Forumunun “Universitetlər iqlim böhranını necə həll edə bilər?” məqaləsi də COP29-un əhəmiyyəti fonunda ali təhsil müəssisələri qarşısında duran vəzifələrə işıq salır.

Ümumdünya İqtisadi Forumu qeyd edir ki, ABŞ-nin Pensilvaniya Universitetinin alimləri BMT İqlim Konfransında (COP29) qəbul olunmuş Yeni Kollektiv Kəmiyyətli Məqsəd haqqında mühüm qərardan sonra iqlim maliyyəsinin gələcəyini araşdırır.

Məqalədə bildirilir ki, dövlətlər məhdud və ekoloji cəhətdən deqradasiyaya uğramış planetdə davamlı rifah və dayanıqlılığa nail olmağa çalışdıqları üçün dünya bir-biri ilə əlaqəli davamlılıq böhranları ilə mübarizə aparır.

Universitetlərin üzərinə bu problemlərin müxtəlif səviyyələrdə həlli üçün çox mühüm rol düşür. Onlar bu günün və sabahın liderlərini tərbiyələndirməklə yanaşı, iqlim problemlərinin əsas səbəbləri və onların həlli üçün ən perspektivli həll yolları üzrə əsaslı tədqiqatlar təqdim edirlər.

Üstəlik, onlar bu problemləri həll edə biləcək yeni texnologiyalar, müəssisələr və qərar qəbul etmə vasitələrini innovasiya və təşviq edirlər.

Bununla belə, universitetlər artıq təsir göstərsələr də, onların bilikləri, imkanları və innovasiya ekosistemləri global davamlılıq böhranını geniş miqyasda həll etmək üçün cəmiyyətləri dəstəkləməkdə kifayət qədər istifadə olunmur. Universitetlərin bir-biri ilə və onların xarici tərəfdaşlarla daha səmərəli əməkdaşlıq əlaqələri qurması iqtisadiyyatların insanlar, təbiət və iqlim üçün fayda verməsini təmin etmək sahəsində daha effektiv ortaq səylərə imkan verə bilər. Amma əməkdaşlıq sadə deyil.

Əməkdaşlıq problemləri

Zəif maliyyələşdirmə, akademik təşviq strukturları və karyera yüksəlişi yolları uğrunda rəqəbat həmişə qurum daxilində və ya ondan kənarda əməkdaşlıq üçün əlverişli deyil.

Xarici tərəfdaşlarla işləməyə gəldikdə, London İmperial Kollecinin prezidenti Hugh Brady problemin bir hissəsinin universitetin “vitrinində” olduğuna inanır.

Xarici maraqlı tərəflər tez-tez universitetlərin imkanları barədə dəqiq bir təsəvvürə sahib deyillər və bunlar tez-tez mərkəzləşdirilməmiş qurumları idarə etməkdə çətinlik çəkə bilərlər.

Bundan əlavə, addım-addım irəliləyişə imkan verə biləcək effektiv beynəlxalq alyansların yaradılması şansı getdikcə artır.

Global problemlərin artan siyasələşməsi, maliyyə mənbələrinə nəzarətin artması, əqli mülkiyyət və texnologiyalar ətrafında milli proteksionizm və tədqiqat, innovasiya və təhsilə uzunmüddətli dövlət sərəmaysının olmaması əsas maneələrdir.

Bununla belə, bu çətinliklərə baxmayaraq, innovativ yanaşmalar əhəmiyyətli təsir göstərir.

Yeni strukturların və əməkdaşlığın inkişafı

Universitetlər daxilində və onlar arasında əməkdaşlıq - ətraf mühitə genişmiqyaslı təsiri dəstəkləmək, onların güclü tərəflərinin birləşdirilməsi üçün vacibdir.

London İmperial Kolleci universitetlərin imkanlarından istifadə edərkən xarici tərəfdaşların üzlaşdığı problemi dörd yeni fənlərarası konvergent elm məktəbini yaratmaqla həll edib.

Məktəblər departamentlərin və fakültələrin ənənəvi sərhədlərini aşaraq süni intellekt (SI), tibb və iqlim elmi kimi strateji sahələrdə ixtisaslaşmış daha böyük tədqiqatçılar icmalarını yaradır.

Maliyyə, geosiyasət, ədalət və digər fənləri birləşdirərək, bu əməkdaşlıq təcrübəçilərə dünyanın iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə öz məqsədlərinə çatmasına kömək edəcək innovativ ideyalar təklif etməyə imkan verir.

Kembridj Universiteti ən perspektivli siyasi həllərin hazırlanması və innovasiyaların tətbiqi üçün digər universitetlərlə əməkdaşlıq edir.

Buraya iqtisadi artım və rifahı təmin edəcək “təmiz sıfır yolları” yaratmaq üçün London İqtisadiyyat Məktəbi ilə əməkdaşlıq daxildir. Bu, eləcə də Cənubi Afrikada Vitvatersrand Universitetinin İdarəetmə Məktəbi ilə dövlət siyasətində iştirak üçün aparıcı şirkətləri cəlb etmək məqsədi daşıyır. Bu, həmçinin Böyük Britaniyada törəmə şirkətlərin böyüməsinə, investisiyaların cəlb edilməsinə və Birləşmiş Krallıq daxilində inklüziv iqtisadi inkişafa kömək edəcək bir innovativ klasterin yaradılması üçün Mançester Universiteti ilə tərəfdaşlığı da əhatə edir.

Tərəfdaşlıq yolu ilə maksimum effektdə nail olmaq

Dünyada real dəyişikliklərin həyata keçirilməsi üçün tərəfdaşlıq münasibətləri lazımdır.

Global problemlərin həllinin effektiv milli, regional və yerli strategiyaların hazırlanması üçün genişmiqyaslı addımlar tələb etməsi anlayışı artır.

Məsələn, İndoneziya-Sinqapur Davamlı İnkişaf və İnnovasiya Elmi-Tədqiqat İnstitutu (INSPIRASI) İndoneziya Xeyriyyə Fondu, Ali Təhsil Nazirliyi, Sinqapurun Nanyang Texnologiya Universiteti (NTU), İndoneziya və Sinqapurdan olan tədqiqatçılar, tələbələr və sənaye tərəfdaşları ilə dörd İndoneziya universitetini birləşdirir.

Şirkət iqlim dəyişikliyi təsirlərini yumşaltmağa və Cənub-Şərqi Asiya tropik iqliminin sabitliyini təmin etməyə yönəlib.

INSPIRASI elmi-tədqiqat və sənaye təbiiqətlərini birləşdirmək üçün bərpa olunan enerjiden istifadə üzrə canlı laboratoriya kimi təşəbbüslər də hazırlayır.

Yerli əməkdaşlıq maraqlı tərəflərlə tərəfdaşlıq əlaqələrinin gücünü bir daha vurğulayır. Kral Abdullah adına Elmi-Texniki Universiteti ölkənin “Saudi

COP29 dünyada bu sahədə tədqiqatları əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirib

Electric Company” şirkəti ilə əməkdaşlıq edərək, Səudiyyə Ərəbistanının elektrik stansiyalarında emissiyalara və ətraf mühit şəraitinə uyğunlaşdırılmış karbon qazının tutulması texnologiyasını hazırlayıb.

Bu tərəfdaşlığın kulminasiya nöqtəsi Rəbiq şəhərindəki enerji zavodunda karbon qazının tutulması sisteminin tətbiqi idi ki, bu da Səudiyyə Ərəbistanının aşağı karbonlu enerjiyə keçməsinə və sıfır emissiya hədəflərinə çatmasına kömək etdi.

Eyni şəkildə, Kembridj Ətraf Mühitin Mühafizəsi Təşəbbüsü, biomüxtəlifliyin qorunması sistemini dəyişdirmək üçün beynəlxalq səviyyəyə yönəlmiş 10 ətraf mühit təşkilatı ilə müxtəlif fənlər üzrə tədqiqatları birləşdirən elmi dairələr və təcrübəçilər arasında əməkdaşlığın nümunəsidir. Klasterin nəzərəcarpacaq təsirlərindən yalnız bir neçəsinə biomüxtəlifliyin qorunması strategiyasının təşviqi, Avropada genişmiqyaslı landşaft və dəniz mənzərələrinin bərpası proqramının idarə edilməsi daxildir.

Uğur üçün əsas şərtlər

Global miqyasda bir çox nümunə mövcud olsa da, iqlim dəyişikliyi və təbiət böhranı zəruri həllərin həyata keçirilməsinə biləcəyindən sürətlə pisləşdiyindən daha çox səylərə ehtiyac var.

Universitetlər kritik rola malikdirlər, lakin yalnız əməkdaşlıq vasitəsilə öz potensiallarına çatı bilərlər. Hökumətlər innovasiyaları təşviq etmək üçün maliyyə və siyasət təklif edə bilər, bizneslər və xeyriyyəçilər isə resursları təmin edir və akademik səyləri real dünya ehtiyaclarına uyğunlaşdırır.

Universitetlər, dövlət və özəl sektorları və vətəndaş cəmiyyətini bir araya toplayan forumlar dialoq, boşluqların müəyyən edilməsi və etimadın yaradılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir - bunların hər biri effektiv əməkdaşlığın açarıdır.

Professorlar, dövlət, özəl və xeyriyyə sektorları arasında genişmiqyaslı əməkdaşlığı təşviq edən “4P” tərəfdaşlıq modeli Dünya İqtisadi Forumu tərəfindən irəli sürülür.

Davamlılıq problemləri artdıqca, universitetlər strateji əməkdaşlıq vasitəsilə həllər təqdim etməlidirlər. İdeyaları təşviq etməklə və onların tətbiqini genişləndirməklə, akademiya və onun tərəfdaşları transformativ təsirlər yarada bilərlər. İndi hərəkət etmək vaxtıdır və potensial mükafatlar böyükdür.

Beləliklə, global problemlərin həllində universitetlərin rolu bir neçə təbəqədən keçir:

- * Universitetlər global davamlı inkişaf problemlərinin elmi-tədqiqat, təhsil və innovasiya yolu ilə həllində həyati əhəmiyyət kəsb edir, lakin onların transformasiya potensialından kifayət qədər istifadə olunmur.
- * Universitetlər bir-birilə və xarici maraqlı tərəfdaşlarla daha strateji əməkdaşlıq edərək töhfələrini artırma və davamlı inkişaf üçün genişmiqyaslı həllər tapa bilərlər.
- * Davamlı inkişafa nail olmaq üçün universitetlər əhəmiyyətli maneələri aşmalı və uğur qazanmaq üçün aydın şərait yaratmalıdırlar.

Mənbə: weforum.org

Oruc MUSTAFAYEV